

Posudek diplomové práce Jany Beránkové

Diplomová práce Jany Beránkové *Pacientka doktora Hegela* se soustředí k problému tzv. ženské literatury. Tu se na jedné straně za pomoci několika základních odborných zdrojů pokouší pojmově uchopit a na straně druhé ji ohraničuje konfrontací s textem Marie Pujmanové., který se svým tématem určitým způsobem „literatuře pro ženy“ přibližuje. Analýza dvou výrazně odlišných vydání *Pacientky doktora Hegela* se zároveň ukazuje v podstatě banální zjištění, které je ovšem stále nutné opakovat, jak podstatná je vnitřní struktura kompozice románu i pro hodnocení, toho co je a co není „červená knihovna“.

Právě v kapitole, v níž se srovnávají vydání z roku 1931 a 1940 se mi jako oponentce jeví být centrum práce. Zde je diplomantka nejpřesvědčivější. V analýze se byť poněkud skrytě, takže jsem některá zjištění při čtení musela interpretovat či spíše doslovovat, se sleduje vrstevnatost původního románu, jeho dialogičnost, ambivalence, která se neshoduje s jasnou a bezproblémovou myšlenkovou a kompoziční linií a celkem zřetelnou genderovou determinací ženských i mužských postav. Zde se totiž objevují narážky na postupy, kterými Pujmanová rozrývá tělesnost, erotičnost a ženy nikoliv jako erotického objektu, ale jako její individualizující rys. V románu Pujmanová nepropadá oslavné neproblematické adoraci mateřství na rozdíl od své poezie. Úhel pohledu je tu změněn ve prospěch sebepoznávání samotné ženy. I mateřství není tak jednoznačně pozitivním fenoménem. Je škoda, že i tuto kapitolu narušuje častý neduh diplomatky - sklon k banálním a či nešťastně jednoduchým promluvám: např. „V Evropě zuřila válka a Německo bylo nepřítelem číslo jedna.“

Na rozdíl od kapitoly věnované srovnání prvního a druhého vydání diplomatka nevyužila podle mého názoru dostatečně možnosti srovnání původního textu Pujmanové s filmovou verzí, která se s více sblíží se sledovanou „literaturou pro ženy“, kterou lze v modifikované společně s Umbertoem Ecem označit za konzervativní, tedy disciplinující ženu v společenském prostoru, stabilizující ustavované sociální a národní modely chování a jednání, o to více, že podobně jako druhé vydání musí počítat s proměněnou sociálně politickou situací české společnosti.

Pro srovnání literatury pro ženy a textu Marie Pujmanové, by jistě bylo i inspirativní sledování tradice píšící žen od počátku 20. století, která byla v první republice dosti reflektována. Zvláště proto, že sama Pujmanová se s ní vyrovnávala. Není náhodné, že v 1935 Marie Pujmanová napsala drobnou, ale významnou monografii Boženy Benešové, jejíž ironie, přísnost, objektivizace a nesentimentálnost daly zvláště prozaickému psaní ženy nové impulsy. (V poezii tato tradice neexistuje, a jak jsem naznačila, i poezie Marie Pujmanové často končí v cituplné rozbředlosti.)

Dobová sociální aktuálnost *Pacientky doktora Hegela* není prvoplánová (na rozdíl např. od Janou Beránkovou srovnávané knihy Maryny Radoměřské *Světlo jejích očí*), otázky svobodného mateřství a hlavně potratu jsou vepsány do struktury vyprávění a podílí se na nejednoznačném vývoji jednotlivých postav románu. K problematice potratu, jež byl za první republiky trestným činem a přitom běžnou realitou, která měla své aspekty politické a sociální, by bylo jistě vhodné se vyjádřit nikoliv jen odkazem na Wikipedii se zjevně nesprávnými informacemi. (Sociální aspekty potratů se ve svých prózách zabývala např. Helena Malířová a pro politicky angažované ženy byl potrat

značně problematickým jevem, jak ukazuje kniha Dany Musilové Ze ženského pohledu na příkladu dramatických jednání v parlamentu okolo paragrafu 144 trestního zákona.)

Diplomantka měla před sebou ale vlastně nelehký úkol, jak román Marie Pujmanové, který, ač je jednoznačně orientovaný na ženu, hledání vlastní identity a místa v tomto světě, nelze považovat za „literaturu pro ženy.“ Tu se diplomatka pokusila poměrně solidně vymezit na základě textů Janice Radway, Simone de Beauvoir, Dagmar Mocné a stále aktuálního Karla Čapka. Škoda, že Jana Beránková více nevyužila nedávno obhájené diplomové práce Marty Svobodové, jež v této oblasti literárního bádání přinesla cenné postřehy.

Závěr práce bohužel není prost zjednodušujících tvrzení. Větou: „Kniha sice nedosáhla takové čtenářské oblíbenosti jako ostatní uvedené romány, přesto si podle mého názoru zaslouží pozornost“, shrnout své srovnání „románů pro ženy“ a Pacientky doktora Hegela není příliš šťastné.

Práci doporučuji k obhajobě s určitými výhradami.

Libuše Heczková, PhD.